

Ta teza bi bila tedaj opravičena, ako bi zastavna pravica vsebovala virtualno moč, za poplačilo obresti in anuitet pritegniti pridelke nepremičnine. Take moči pa zastavna pravica nima. Po že navedenem §-u 457 o. d. z. se zastavna pravica v svoji celoti razteza tudi na pridelke. Izraza dobi ta vrednost zastavne pravice ob realiziranju zastavnega predmeta — bodisi prisilnem ali prostovoljnem — v izkupilu, in to za celo terjatev in ne samo glede obresti in letnin.

Tudi iz določbe §-a 120 št. 5 izvrš. r., da je obresti in letnine med prisilno upravo poravnavati neposredno iz doneskov, se za naše vprašanje ne da ničesar sklepati. Ta določba je uporabna edino le v prisilni upravi, izven nje pa nima mesta. Ona služi samo glatkemu razvoju gospodarstva v prisilni upravi. Schauer v svojem navedenem članku pod oddelkom III to poravnanje obresti in letnin z izborna utemeljitvijo prišteva celo k razhodom prisilne uprave v širšem pomenu.

Edini argument za dopustnost prisilne uprave glede zaostalih obresti in letnin ostane le še določba §-a 512 o. d. z., po kateri »prevzame uživalec vsa bremena, tedaj tudi obresti vpisanih glavníc.« Toda s to določbo se uravnava samo razmerje med uživalcem in lastnikom stvari, ne pa med prvim in zastavnimi upniki. Vsled te določbe uživalec ne stopi v nikako obligatorno razmerje z zastavnimi upniki; za plačevanje obresti je odgovoren samo lastniku (glej Pfaff-Krainz). Zastavni upniki torej na podstavi te določbe nimajo nikakih pravic napram uživalcu.

I. Kavčnik.

Preosnova zakona o vojaški pristojbini.

Spisal dr. Rudolf pl. Andrejka.

Ko se je 27. novembra l. 1901 v sejah proračunskega odseka razpravljalo tedaj posebno pereče vprašanje o zvišanju pokojnin za vdove častnikov in vojaških uradnikov, je bila glavna skrb vlade, dobiti pokritje za te nove izdatke. Našla ga je v novem davku na vozne listke in ga, kakor znano, tudi srečno

spravila pod streho. A že tedaj se je oglasil poslanec dr. Menger in zahteval strožje proračunjevanje, tako da naj se vojaške potreščine pokrijejo le iz vojaških dohodkov, sosebno v le-tem slučaju iz vojaško - pristojbinskega sklada. Finančni minister dr. vitez Böhm-Bawerk je tedaj izjavil, da bi se v to moral premeniti ves zakon iz l. 1880, za kar je malo upanja, tem manj, ko bi se moralo ravno poglavje o vojaško-pristojbinskem skladu le dogovorno z Ogrsko prenarediti. Nato je stavil poslanec dr. Schalk še v isti seji predlog, naj se zakon o vojaški pristojbini izpremeni in osnuje po modernih načelih; vojaška pristojbina naj se odmerja in pobira po razmerju dohodkov v rastoči progresiji, sedanja mera 100 fl. na zgoraj naj se pa odpravi.

Od tedaj je bilo vedno češče in močnejše slišati tožbe o zastarelosti tega zakona tako iz krogov prebivalstva, kakor tudi od strani uradov, posebno občinskih; prevladalo je splošno prepričanje, da mora priti do preosnove nepraktičnih in sila zastarelih določb vojaško-pristojbinskega zakona.

In res, kakor nalašč je vlada predložila dne 28. novembra pr. leta natanko dve leti po oni zahtevi dr. Schalka, državni zbornici »načrt zakona«, s kojim se premeni več določb zakona z dne 13. junija 1880 l. drž. zak. št. 70, zadevajočega vojaške pristojbine, vojaško - pristojbinski sklad in podpiranje pomoči potrebnih rodbin mobilizovancev.

Ta načrt prinaša, kakor je razvidno iz člena I. le premembe onih določb, ki se tičejo vojaške pristojbine, nikakor pa se ne dotika drugrega dela zakona iz l. 1880, glede vojaško-pristojbinskega sklada; utemeljuje se to s tem, da je prememba določb glede vojaške pristojbine predpogoj preosnovi vojaško-pristojbinskega sklada, ki pa se mora, kakor že zgoraj omenjeno, vršiti dogovorno z ogrsko vlado.

Predno preidem v podrobno raziskavanje in presojanje novih določb, mi bodi dovoljeno, da navedem glavne nedostatke in pomanjkljivosti starega zakona in obrišem v širokih potezah tiste vzroke, ki so delovali na to, da je ta zakon v razmeroma kratkem času dvajsetih let bolj zastarel nego marsikateri dokaj starejših zakonov in odredb.

I. Nedostatki starega zakona.

Naš zakon o vojaški pristojbini je stopil l. 1880 v veljavo, torej v dobi, ko se je ravno pričel ljut boj med starimi in novimi načeli tako na polju civilnopravnega reda, kakor tudi davčnega zakonodavstva. Da se takrat ni spoznala prodirajoča moč novih, modernih vodil, in da se je le malo ali skoraj nič od njih prevzelo a naš vojaško-pristojbinski zakon, je bila glavna in usodepolna napaka, ki je bistveno pripomogla, da je ta zakon v kratkem času zastarel. Ko je namreč l. 1896 naš državni zbor, pospevši se do res čudovito plodonosne delavnosti, dognal modernega duha polne civilnopravne in davčne zakone, tedaj je bila usoda zakona o vojaški pristojbini bolj ali manj že odločena, in je postala njega odprava, oziroma nadomestitev le vprašanje časa.

Nedostatki in hibe, ki so jih stoprv novi davčni zakoni pri našem zakonu razsvetlili z bengalično lučjo, so v glavnih potezah nastopni:

Kontrola pri napovedbah je sila ovirana in skoraj nemogoča, ker zakon nima kazenskih določeb za slučaj krivih ali nepopolnih podatkov. V novem davčnem zakonodajstvu vlada vseskozi načelo primoranja do vestnih in resničnih izpovedeb, podprto z dokaj strogimi kazenskimi predpisi. Ta nedostatek našega zakona pa ima svoje zle posledice za denarstveno stran, ki je za vrednost davčnega ali pristojbinskega zakona najbolj občutna. Vsled mnogih krivih izpovedeb namreč izgubi država vsako leto precejšnji del prihodkov, ki bi se sicer bili stekali v njene blagajne.

Druga pomanjkljivost je ta, da so se pri tem zakonu uredili razredi ali stopnje plačevanja natančno po vzorcu drugih pristojbinskih zakonov, ne da bi se bilo oziralo na § 3 našega zakona, kjer naletimo na očitne elemente davčnih zakonov. Toda iz teh določeb se takrat niso izvajale logične posledice, in tako najdemo določenih 14 razredov, začenši od 1. razreda s 100 fl., 2. razreda z 90 fl., 3. razreda z 80 fl. itd. do najnižjega (14.) razreda v znesku 1 fl.

§ 3 našega zakona določa sicer, kakor že zgoraj omenjeno, da je vojarino odmeriti po pridobitvenih in imovinskih razmerah,

kakor tudi po čistem dohodku, slednjič tudi po letno predpisani dolžnosti na direktnih davkih; toda te določbe si deloma same nasprotujejo, deloma pa nimajo, kakor n. pr. glede 1. razreda nobenega pomena, ker je znesek 200 K 1. razreda zadnja in neprestopna meja vojarine na zgoraj v zmislu veljavnega zakona. Kakor hitro pride torej kdo v ta 1. razred, se mu lahko prigodi, da plača isto vsoto vojarine kakor drugi, ki je morebiti deset in dvajsetkrat imovitejši od njega.

Na ta način pa izgublja država zopet na leto ogromne svote, ker plačujejo ravno največja premoženja razmeroma jako nizko vojarino.

Pa tudi v drugem oziru so te določbe jako kvarne, morebiti usodepolne, in sicer v socialnem oziru. Ker so namreč velika premoženja tako malo obremenjena in je njih število razmeroma jako majhno, pada vsa teža vojaške pristojbine ravno na gmotno najšibkejše nižje slojeve. Statistika je dognala, da plačujejo ravno nižji slojevi nad 80% pristojbine. Kratek pregled nam to takoj razjasni:

Od l. 1880 do l. 1899 odmerila se je vojarina povprečno: 776.186 zavezancem v znesku 2,312.831 K, od teh :

595.585 zavezancem	XIV. razreda à 2 K	v znesku 1,191.169
116.709 »	XIII. » » 4 »	» » 460.835
36.525 »	XII. » » 6 »	» » 219.149
skupaj . 748.819 odmer		v znesku 1,871.153

Torej 96% vseh odmer spada na nižje slojeve, in ti plačujejo nad 80% vojaške pristojbine. To so dejstva, ki naravnost kriče po preosnovi v zmislu modernega duha, v zmislu pogrešanega obdavčevanja gmotno dobro stoječih stanov.

Kaj pa je pravzaprav pomen vojaške pristojbine? Poročilo o nagibih našega zakona nam da na to kratek, a jasen odgovor.

Nadomestilo bodi vojarina, nadomestilo, ki jo plača oni, ki je oproščen težavnega in trudapolnega, včasih tudi ne-

varnega vojaškega službovanja. Vojarina naj ugladi vsaj nekoliko neprimernost, da se telesno šibkejši povspne v gmotnem in socialnem oziru nad telesno zdravega in krepkega, dočim je ta primoran eno ali več let izgubiti v vojaški službi.

ln tu prašamo: kje pa se ta napredek bolj pozna, ako ne ravno v premožnejših stanovih? Navadnemu dninarju je vojaščina mnogokrat še gorko zaželen smoter in poklic, ki ga vsaj preskrbi in reši skrbi in vsakdanje borbe za obstanek. Toda imovitejšim slojem, ki so jim odprta pota do uradov, do vplivnih mest v trgovinah in različnih podjetjih, tem pomeni včasih eno leto celo življenje, dostikrat pa priložnost, priti do najugodnejših življenjskih razmer. ln zato naj pade teža vojarine na premožne sloje, kajti oni pred vsemi drugimi črpajo iz oproščenja do vojaščine največje koristi.

A še tretja točka je, ki govori proti obremenjenju nižjih slojev v zmislu veljavnega zakona: to so pomisleki denarstveno-tehničnega značaja. Statistika nam kaže namreč rastoče padanje dohodkov vojarine ravno v zadnjih treh razredih, ki odločujejo kakor smo zgoraj navedli, gmotni uspeh vojarine.

Tako je bil znesek predpisane vojarine:

leta	^v XII. razredu	^v XIII. razredu	^v XIV. razredu	skupaj
1890	274.422	577.220	1,408.988	2,260.630
1895	178.554	361.044	1,172.170	1,711.768
1899	150.558	289.200	1,137.538	1,577.296
od l. 1890—1899 je padel znesek za:	123.864	288.020	271.450	693.334

Vsota cele predpisane vojarine pa je bila:

l. 1889	2,906.610
l. 1899	1,907.886

torej se je znižala v desetih letih za cel milijon kron.

A to še ni vse. Številke, ki smo jih navedli, se nanašajo samo na predpisano vojarino. Poglejmo, koliko se je te svote v resnici vplačalo. Tu pa pridemo do jako žalostnih za denarstveno vrednost veljavnega zakona naravnost usodepolnih zaključkov.

Vojarine

leta	se je predpisalo	v resnici vplačalo
1889	2,906.610	2,739.007
1899	1,907.866	860.869

Torej skoraj trikrat manj se je že l. 1899 vplačalo kakor pa predpisalo. Proti l. 1889 pa znaša razlika že okoli dva milijona kron.

Kaj pomenijo te številke, hočemo takoj pokazati. Po §-u 11 l. c. imata obe državni polovici iz dohodkov vojarine vplačati na leto skupno svoto 4 milijonov kron za dotiranje vojarinskega sklada, ki je namenjen predvsem podpori in olajšavi vojaških invalidov, častniških vdov in sirot. Od te skupne vsote odpade na avstrijsko državno polovico po številu njenih novincev letni prispevek 2,285.060 K. Ako primerjamo s to vsoto zneske vojarine v zadnjih letih, razvidimo, da s padajočim donosom vojarine konstantno raste število onega zneska, ki ga mora Avstrija doplačevati v vojarinski sklad, in ki je l. 1899 dosegel že višino 1,400.000 K. Namesto da bi prinašala vojara državi prebitke, kakor je pričakoval zakonodajalec sam v 3. odstavku §-a 11, mora država pokrivati vedno rastoči primankljaj vojarine iz doneska drugih davkov!

Kako ničev, krhel in neplodovit je sedanji zakon, pa se nam še posebno jasno pokaže, ako primerjamo njega klaverne denarstvene uspehe z ogromnim uradnim aparatom in velikanskim številom spisov, ki jih povzroča odmera, predpisovanje, plačevanje in izterjevanje vojarine. Tudi tu se maščuje na državi sami, oziroma njenih uradih dejstvo, da ji je manjkalo leta 1880 one previdnosti, ki bi jo obvarovala pred tem, da imajo v našem času, času nestalnega, kolebujočega delavskega prole-

tarijata in rastoče premičnosti tudi kmetskega stanu nositi ravno gmotno najšibkejši sloji največji del vojarine.

Večino onih, ki so vojaški pristojbini podvrženi, tvorijo, kakor je že zgoraj razkazano, mali obrtniki, nesamostalni kmetški sinovi, navadni delavci dninarji i. dr. t. A to je nemiren in nestalen živelj, ki hodi s trebuhom za kruhom iz mesta v mesto, iz dežele v deželo — in ostane le tam, kjer se mu ravno nudi boljši zaslužek. Državnim uradom in občinam pa nastane neprijetna in skrajno težavna naloga, zasledovati jih po vseh širnih pokrajinah prostrane Avstrije in poizvedovati njih stanovišča, ki se menjajo v mnogih slučajih skoraj vsakega pol leta. Da ves ta ogromen trud ostane dostikrat brezuspešen, ni treba še posebno poudarjati; in tako se prenese vojarine, ki je ni možno letos predpisati ali izterjati, na drugo leto, in tako od leta do leta naprej. Zaostanki rastejo in končno se jih usmili deželna vlada in jih kot neizterljive izbriše.

Pomisliti pa je, kakšne ogromne stroške povzročajo te poizvedbe, ta ogromni uradni aparat, koliko zlatega časa izgube državni in samoupravni uradi s tem težavnim in nehvaležnim delom in kako klavrn je denarstveni uspeh!

Iz vsega tega je razvidno, da je preosnova dosedanjega zakona postala naravnost državna potreba.

II. Glavne določbe novega zakona.

Ta preosnova naj se izvrši po novi vladni predlogi posebno v teh-le točkah:

Predvsem se bode kontrola pri napovedbah omogočila in podprla z dokaj strogimi kaznimi zoper krive ali nezadostne napovedbe, docela v zmislu novih davčnih zakonov. Ta denarna kazen znaša v najnižji stopinji 200 K in raste do zneska 5000 K. Vidi se torej, da postanejo te kazni lahko za državo jako izdaten vir novih dohodkov. Že iz te prve določbe same izhaja znatno povišanje donosnosti vojarine, kar je slednjič prvi in zadnji smoter dobrega denarstvenega zakona.

A naš novi zakon hoče biti tudi moderni zakon. Zato se je vzelo v nove določbe načelo progresivnega obdavčevanja imovitejših stanov, a obenem se je določil znesek 1200 K kot minimum za obstanek, tako da je

vsakdo, kojega dohodki so pod to svoto, vajarine prost. S tem pa odpade ravno tisti živelj, ki je dosedaj tvoril največji del vseh; vojaški pristojbini podvrženih oseb, ž njim pa vse ono ogromno in neplodovito obremenjenje uradov in občin, ž njim vsi stroški poizvedovanja in brezuspešnega izterjevanja; ž njim pa odpade tudi krivica, ki se je storila leta 1880, ko se je vsa teža vojarine zvalila na nižje stanove. Ta določba je torej socialno-političen čin prve vrste in tudi v narodno-gospodarskem oziru visokega pomena. Da pa ogromna vsota, ki odpade potemtakem, — videli smo preje, da tvori nad 80% vse vojarine, — ne zapusti prečutne vrzeli, odpravila se je dosedanja meja na zgoraj v znesku 200 K in uvedlo se je v vladnem načrtu načelo, da raste vojarina progresivno, čim večje je premoženje. Kdor je imel n. pr. dohodke v znesku 300.000 K, je plačal preje le 200 K vojarine, sedaj pa plača okroglo vsoto 10.538 K.

Vojarina prične z zneskom 6 K in raste progresivno, naslanjajoč se na osebno dohodarino, samo z razločkom, da sta tukaj po dva razreda spojena v enega: to zaradi tega, da je tarif enostavnejši. Dočim je stari zakon začel od zgoraj, začenja novi od spodaj. Na zgoraj pri novem zakonu sploh ni meje. Toda pristojbina raste od vsake stopinje:

Od	1. do 10. razreda	za	8 K
»	10. » 20.	»	» 55 »
»	20. » 30.	»	» 265 »
»	30. » 40.	»	» 300 »
»	40. » 50.	»	» 750 »

Pri dohodkih	znaša voj. pristojbina
1.200	6 K
10.000	182 »
20.000	458 »
100.000	3.165 »
200.000	6.833 »
300.000	10.538 »

Od 300.000 K naprej raste vojarina v vsakem razredu za 750 K.

Vidi se takoj, da je to ves drug zistem. Velika premoženja so tu jako krepko obdavčena, in že ena sama vojarina izda tu toliko kot tisoči onih po XIV. razredu sedanjega zakona. In koliko manj truda in pisarij in, kar je glavno, skoraj vse te vsote so jako sigurne!—

Še nekaj novega prinaša vladni načrt, in to je zarodniška ali ascendenčna pristojbina. Veljavni zakon pozna sicer tudi takozvano pomožno ali subsidijarno pristojbino, ki jo morajo plačati roditelji tedaj, ako vojaško-pristojbinski zavezanec še nima samostalnega premoženja in ga morajo sorodniki vzdrževati: toda ta pomožna pristojbina ni prišla nikdar do tiste veljave v praksi, ki naj bi jo imela po namenih zakonodajalčevih. Zato se je uvedla po vzoru švicarskih in francoskih zakonov ascendenčna pristojbina, ki jo plačajo starši poleg vojaško-pristojbinskega zavezanca ali pa tudi namesto njega, ako nima slučajno nad 1200 K dohodkov. To je docela upravičena določba, ako se pomisli, da se starši z oproščenjem sina od vojaščine razbremenene dokaj občutnih direktnih in indirektnih stroškov in da jim je s tem tudi ohranjena delavska moč, ki jo kaj koristno porabijo v svojem gospodarstvu. Državi pa priraste s tem zopet znaten del novih virov iz vojaške pristojbine, ki boče po pričakovanju vlade ne le pokril dosedanji primanjkljaj, ampak tudi dohodke iz vojarine sploh znatno povečal.

Naposled prinaša vladna predloga še jako važno določbo, namreč o dolžnosti vseh vojarinskih zavezancev, zglasiti se vsakoletno pri pristojnem uradu. S tem se hočejo odstraniti vsa tista brezštevilna dopisovanja in povpraševanja, ki teže sedaj, kakor smo že zgoraj pokazali, na vseh, posebno pa na občinskih uradih. Moderna smer, ki zastopa in pospešuje načelo ustnosti, je prodrla tudi tu. A te določbe so tem pomembnejše, ker bodo postale osnovne za vso bodočo ureditev vojaške pristojbine. Zglasitve ne bodo namreč služile le za razvidnost vojarinskih zavezancev, ampak pri njih se bodo obenem dobivali oni podatki, ki jih oblastva vsakoletno potrebujejo za priredbo in odmero vojarine.

Da pa postane novi zakon »lex perfecta«, ima svojo sankcijo v dokaj strogih kazenskih določbah, tako glede izpovedeb, kakor glede zglasitve. Vprašanje je le, ako ne tiči v teh kazenskih določbah za politične urade nov vir premnovega dela, ki ga bo povzročalo kaznovanje in kazensko zasledovanje onih, ki so prestopili te določbe.

Ako pregledamo še enkrat vse te nove določbe, razvidimo, da so večinoma namenjene in zasnovane v korist boljših denarstvenih uspehov in zmanjšanja stroškov uradovanja pri odmeri in izterjanju vojarine.

Dosedanji vojarinski sklad je dosegel v 23 letih že znatno višino okroglih 90 milijonov kron, od kojih odpade na delež avstrijske polovice svota 54,394.115 K. Čim večji postaja ta sklad, tem lažje in češče je možno podpirati potrebne vojaške umirovljence, oziroma njih vdove in sirote.

Od novega zakona pričakuje vladna predloga znatno povišanje donosnosti. Povprečna vsota nove vojarine se je proračunila na 2,732.000 K na leto, tako da bi državi ostal še znaten prebitek.

Želeti bi bilo, da postane ta vladna predloga, kakor hitro mogoče, zakon; bilo bi to v interesu nižjih stanov, v interesu uradov, pa tudi v eminentnem interesu države same.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) „Alveus derelictus“, mari „alluvio“?

Tožitelj A. trdi v svoji tožbi zoper toženca B. zaradi odškodnine, oziroma priznanja solastnine in prodaje solastnega zemljišča, da je lastnik zemljišča vl. št. 71 in k temu spadajoče parc. št. 1606 k. o. K. in da so on ter njegovi pravni predniki navedeno parcelo od pamtiveka neomejeno uživali do časa, ko je pred nekaj leti reka Ljublanica svojo strugo vstran od otoka, ki je lastnina toženčeva, zapustila in je že precej tožiteljevega sveta pod vodo, dočim si je od struge zapuščena tla na stran